

סיכום ספר במדבר – לשימוש פרטי ולתלמידים

מתוך האתר של מאיר אביטן www.meir-avitan.co.il

החצוצרות, מסע הדגלים, בקשת משה מחותנו ונסיעת הארון

החצוצרות (א' - י'):

משה נצטווה לעשות 2 חצוצרות כסף ממקשה {ללא חיבורים}.

תפקידי החצוצרות:

1. למקרא העדה - לקרוא לסנהדרין ולשאר העם.
2. למקרא הנשיאים - לקרוא לנשיאים.
3. למסע המחנות - כשרצו לנסוע, נסעו על פי שלושה:
 - א. הקב"ה שסימן להם זאת ע"י קיפול הענן.
 - ב. משה שאמר קומה ה' {ראה בהמשך}.
 - ג. החצוצרות שתקעו והריעו בהן.
4. במלחמה בארץ - כדי שה' יזכרם ויצילם.
5. בימי שמחה ומועד ובראשי חודשים על קורבנות עולה (של ציבור) ושלמים, כדי שייזכרו לפני ה'.

כיצד ידעו להבחין למה נועד בכל פעם השימוש בחצוצרות?

רש"י: במקרא העדה - היו שתי חצוצרות, ותקיעה בלי תרועה.

במקרא הנשיאים - היתה חצוצרה אחת, ותקיעה בלי תרועה.

במסע המחנות - היו שתי חצוצרות, ותוקע ומריע ותוקע.

מסע הדגלים (י"א - כ"ח):

עליית הענן ותחילת הנסיעה: בני ישראל היו במדבר סיני 12 חודש פחות עשרה ימים, ואז בתאריך כ' באייר (שנה שנייה לצאתם ממצרים) עלה הענן מעל המשכן, והחלו לנסוע ממדבר סיני למדבר פארן.

סדר המסע:

1. מחנה יהודה (שבטי יהודה, יששכר וזבולון) נוסע ראשון.
 2. הלויים בני גרשון ובני מררי. (נשאו אתם את המשכן).
 3. מחנה ראובן (ראובן, שמעון וגד).
 4. הלויים בני קהת. (נשאו אתם את כלי המשכן).
 5. מחנה אפרים (אפרים, מנשה ובנימין).
 6. מחנה בני דן (דן, אשר ונפתלי) - מאסף.
- * יש מחלוקת אם עם ישראל הלכו כמו קורה (בטור), או כמו תיבה (בצורה ריבועית, כמו הצורה שבה חנו).

בקשת משה מחותנו (כ"ט - ל"ב):

משה מבקש מחותנו חובב בן רעואל (יתרו) ללכת עם עם ישראל לארץ ישראל וחותנו מסרב.

משה ניסה לשכנעו בנימוקים הבאים:

1. ה' הבטיח לעשות טוב לישראל, אם תבוא אתנו אנו ניטיב לך.
2. (אכן בעתיד היטיבו בני ישראל לבני יתרו, ונתנו להם את החלק הטוב של יריחו - עיר התמרים).
2. "אל נא תעזוב אותנו" - אם תעזוב אותנו יחשבו הגויים שהתגיירת בשביל לקבל חלק בארץ, ועכשיו שראית שאין לגרים חלק בארץ, החלטת ללכת. ולכן תשאר איתנו כדי שהגויים ידעו שהתגיירת מתוך חיבה ואהבה (רש"י ל"א).
3. "והיית לנו לעינינו" - אתה תתן לנו עצות ותאיר את עינינו.

* בשמות פרק י"ח למדנו שיתרו כבר חזר לארצו, ואילו כאן אנו רואים שהוא עדיין נמצא עם עם ישראל. כיצד זה יתכן? מסיבה זו מפרש רש"י שאין מוקדם ומאוחר בתורה, ומה שמתואר בשמות, שיתרו חזר לארצו, קרה לאחר הפרק שלנו.

ארון ה' ותחילת המסע (ל"ג - ל"ו):

בני ישראל נסעו מהר ה' דרך של שלשה ימים ביום אחד (כי ה' רצה להכניסם מהר לארץ),

ארון ה' נסע לפניו דרך של שלושה ימים להתקין להם מקום חנייה).

* רשי מעיר שהיו 2 ארונות:

סיכום ספר במדבר – לשימוש פרטי ולתלמידים

מתוך האתר של מאיר אביטן www.meir-avitan.co.il

1. הארון שבו עוסק פסוקנו, ובו היו שברי הלוחות הראשונים, והוא היה יוצא אתם למלחמה. ארון זה הלך לפני בני ישראל
2. הארון שהוזכר בפסוק י"ז ברש"י, ובו היו הלוחות השניים. ארון זה היה נמצא בתוך המחנה ואותו נשאו בני קהת.

"ויהי בנסוע הארון": פסוקים אלה מספרים את חלקו של משה במסע המחנות: כשנסע הארון אמר משה "קומה ה'" וגו'. ובחנותו אמר "שובה ה'" ("שובה" מלשון מנוחה ומרגוע, כמו "בשובה ונחת תושעון"). דברי משה היוו את אחד הסימנים לזמני הנסיעה והחנייה, יחד עם הענן ועם החצוצרות.

שאלות ותשובות פרק י'

תשובה	שאלה	מס' שאלה פרק
<p>א. המנורה הייתה עשויה מקשה אחת (שמות כ"ה, לא. במדבר ח', ד).</p> <p>ב. ע"פ מספר קולות החצוצרה וסוג הקולות: מקרא הנשיאים – תקיעה אחת. מסע המחנות תרועה ותקיעה. [ולפי פ"י רש"י לפסוק י': תקיעה, תרועה ותקיעה].</p> <p>ג. המקרים הנוספים בהם השתמשו בחצוצרות: בעת מלחמה ובימי חג ומועד וראשי חודשים (בעת הקרבת הקרבן). בזמן מלחמה הריעו בחצוצרות ובקרבת קרבנות חגים וראשי חודשים תקעו בהן.</p> <p>ד. בפסוק י' נאמר "... ותקעתם בחצוצרות... והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני ה' אלהיכם". מכאן למדו: "ותקעתם" – שופרות, "לזכרון" – זכרונות, "אני ה' אלהיכם" – מלכויות.</p>	<p>עיין במדבר י', א–י. "עשה לך שתי חצוצרות כסף מקשה תעשה אותם" (ב'). א. איזה כלי מכלי הקדש שבמשכן היה עשוי גם הוא מקשה אחת? ב. כיצד הבדילו העם בין תקיעה המיועדת למקרא העדה, תקיעה המיועדת למקרא הנשיאים וזו המיועדת למסע המחנות? היעזר ברש"י לפסוק ז'. ג. באילו שני מקרים נוספים היו משתמשים בחצוצרות ומה היה ההבדל באופן התקיעה בין שניהם? ד. מהיכן נלמד עניין מלכויות, זיכרונות ושופרות בראש השנה? היעזר ברש"י לפסוק י'.</p>	<p>1 י' חצוצרות ושימושן (א'–י')</p>
<p>א. ע"פ ה' – הסתלקות הענן מעל המשכן ע"פ משה – אמר "קומה ה'" וגו' כשנסעו ו"שובה ה'" וגו' כשחננו. החצוצרות – ע"פ הקולות המיוחדים לעניין זה – התרועה והתקיעה. ב. תרועה ראשונה – נסיעת דגל מחנה יהודה. תרועה שנייה – נסיעת דגל מחנה ראובן. לאחר מכן הולכים הקהתים אחריהם, ואז אין מריעים עוד (שהרי הכהנים התוקעים כבר נסעו אחרי דגל מחנה ראובן) אלא דגל מחנה אפרים הולך אחריהם ובמאסף דגל מחנה דן. ג. בזמן יציאתם למלחמה במדין שלח משה עם פנחס בן אלעזר הכהן את כלי הקדש וחצוצרות התרועה (במדבר ל"א, ו).</p>	<p>א. רש"י ל"י, ב: "נמצאת אתה אומר ע"פ שלושה היו נוסעים: ע"פ הקב"ה, וע"פ משה וע"פ החצוצרות" – הסבר כיצד היה סימן כל אחד מאלו. היעזר בפס' ל"ה–ל"ו וברש"י לפרק ט' פס' י"ח. ב. באיזה אופן נעשה השימוש בתרועת החצוצרות במסע המחנות? (פסוקים ה'–ו) ג. ציין מקרה אחד בספר במדבר ושני מקרים בספרי נביאים ראשונים בהם היה שימוש בחצוצרות או בשופרות.</p>	<p>2 י' חצוצרות ושימושן (א'–י')</p>

סיכום ספר במדבר – לשימוש פרטי ולתלמידים

מתוך האתר של מאיר אביטן www.meir-avitan.co.il

<p>בכיבוש יריחו (יהושע ה') השתמשו בשופרות. בטקס המלכת שלמה (מל"א א', לט) תקעו בשופר.</p>		
<p>א. "ויהי בשנה השנית בחודש השני בעשרים לחודש" – רש"י לומד שבני ישראל היו בהר סיני שנה פחות עשרה ימים, שכן בו' סיוון שנה ראשונה הגיעו ובכ' אייר שנה שנייה נסעו.</p> <p>ב. "וישכן הענן במדבר פארן" מלמד שחנו שם (דהיינו למרות שהקטע כולו עוסק במסעיהם מציינן כאן שלאחר שנסעו מחורב הייתה חנייתם הבאה במדבר פארן).</p> <p>בפרק י"א, לד– לה נזכר כי בני ישראל נסעו מקברות התאוה לחצרות, והרי נאמר כאן שחנייתם הבאה הייתה במדבר פארן. מכאן מסיק רש"י שקברות התאוה היה מקום במדבר פארן.</p> <p>ג. בפרק ב' פס' י"ז נאמר שהלויים ואהל מועד נסעו "בתוך המחנות", בתווך, בין דגלי יהודה וראובן לדגלי אפרים ודן. בפרק י' נאמר אחרת:</p> <p>דגל מחנה יהודה נסע ראשון, אחריו בני גרשון ומררי עם המשכן. אחריהם דגל ראובן, אחריהם בני קהת וכלי המשכן. אחריהם דגל אפרים ולבסוף דגל מחנה דן.</p> <p>בני גרשון, קהת ומררי לא נסעו כולם יחד, אלא בני גרשון ומררי נסעו קודם כדי שעם הגיעם לחנייה יקימו את המשכן, ועד הגיעם של בני קהת עמד המשכן על מכונו והם הכניסו אליו את כלי הקדש.</p>	<p>עיינ בפסוקים י"א–כ"ח.</p> <p>א. מה למד רש"י מהתאריך הפותח פסוקים אלה?</p> <p>ב. מה משמעות האמירה "וישכן הענן במדבר פארן" מיד לאחר תיאור יציאתם למסע ומדוע מפרש רש"י כי קברות התאוה, הנזכרים בפרק י"א, לד– לה, היה מקום במדבר פארן? (רש"י לפסוק י"ב).</p> <p>ג. מה שונה בין תיאור מקום הלויים בסדרי המסע בין הנאמר בפרק ב' פסוק יז לבין הנאמר בפרק י' פסוקים י"ד–כ"א (היעזר ברש"י לפסוק י"ז) ומה טעם סדר נסיעת הלויים המתואר כאן? (רש"י לפסוק כ"א).</p>	<p style="text-align: center;">3 י'</p> <p style="text-align: center;">סדר נסיעת ישראל והלויים (י"א–כ"ח)</p>
<p>א. משה הציע ליתרו שיסע עמם לארץ ישראל ויקבל גם הוא מהטובה המובטחת לישראל.</p> <p>יתרו סירב להצעת משה כי היו לו סיבות לשוב לארצו (רש"י: בשל נכסיו או משפחתו). משה ניסה להמשיך לשכנעו בציינו שיתרו יודע את ייחודו של ישראל (שכדאי ללכת עמם) כי אלהי ישראל עשה להם ניסים והוא ראה את גבורתו.</p> <p>ב. "והיית לנו לעינים" – אחד הפירושים לכך הוא שיתרו ידריכם בעצה (יאיר עיניהם בדבר שנסתר מעיניהם). פירושים נוספים: 1. היית לנו מדריך ויועץ (לשון עבר) (ובכך אתה מחובר לעם ישראל). 2. יחסנו אליך יהיה כבבת עינינו.</p>	<p>עיינ בפסוקים, כט–לב.</p> <p>א. מה הציע משה ליתרו ומדוע הגיב יתרו לבקשת משה כפי שהגיב? (רש"י לפסוק ל') וכיצד יכולה לשמש עובדת "ידעת חנותנו במדבר" כנימוק לבקשה שילך עמם? (רש"י לפסוק ל"א)</p> <p>ב. מהם המילים מהן ניתן להסיק כי משה בקש מיתרו להדריכם (בעצה) בהמשך הדרך ובאילו שני אופנים נוספים ניתן לפרש מילים אלה? (רש"י שם)</p>	<p style="text-align: center;">4 י'</p> <p style="text-align: center;">חובב רעואל ומשה (כ"ט–ל"ב)</p>
<p>א. חובב כונה "חותן משה" (בספר שופטים) והרי יתרו היה חותן משה. (רש"י מסביר עוד שבספר שמות מסופר על בנות יתרו שבאו אל רעואל אביהן, אך זה היה סבן שנתכנה "אבא").</p> <p>השם יתרו נקרא לו על שם שהוסיף פרשה בתורה (הוסיף פרשת השופטים, ופרשת יתרו נקראת על שמו). חובב מפני שהיה גר שחיבב את התורה.</p> <p>ב. משה מנסה לשכנעו גם בנימוק שהיה להם מדריך או שיהיה להם למדריך גם בהמשך ובאזכור הטובה הצפויה לו</p>	<p>א. כיצד מבין רש"י כי חובב בן רעואל הוא למעשה יתרו ומדוע נקראו לו שני שמות אלו? (רש"י לפסוק כ"ט)</p> <p>ב. מהו הנימוק הנוסף בו מנסה משה לשכנע את חובב מלבד "כי על כן ידעת חנותנו במדבר"?</p> <p>ג. ציין שני הקשרים בהם נזכרו צאצאי</p>	<p style="text-align: center;">5 י'</p> <p style="text-align: center;">חובב רעואל ומשה (כ"ט–ל"ב)</p>

סיכום ספר במדבר – לשימוש פרטי ולתלמידים

מתוך האתר של מאיר אביטן www.meir-avitan.co.il

<p>בהצטרפות לישראל בארצו.</p> <p>ג. שופטים א', טז: בני קיני חותן יתרו עלו מיריחו עיר התמרים ליהודה.</p> <p>שופטים ד', יז– כא: יעל אשת חבר הקיני (מצאצאי יתרו) הרגה את סיסרא שבו נלחמו דבורה וברק.</p> <p>ד. שמ"א ט"ו, ו: שאול אמר לקיני לפני שיצא להלחם בעמלק שיזונו משטח המלחמה העומדת להתרחש כדי שלא יפגעו (בזכות עשייתם חסד עם ישראל כשיצאו ממצרים).</p>	<p>יתרו בספר שופטים פרקים א' וד' (המעידים על כך כי צאצאי יתרו כן הגיעו לארץ).</p> <p>ד. מה היה יחסם של ישראל אל צאצאי יתרו בשמ"א ט"ו, ובאיזה הקשר מסופר הדבר?</p>	
<p>א. ארון הברית היה נוסע לפני ישראל במסעותיהם מהלך שלושה ימים קדימה כדי לתור להם מקום חנייה. ארון ה' היה הארון שבו הוחזקו לוחות הברית וכן היה יוצא עם ישראל למלחמה.</p> <p>ב. שמ"א ד', ג– כב: ישראל לקחו אתם את ארון הברית כשנלחמו בפלשתים (אך הפלשתים שבו אותו, ישראל נגפו ושני בני עלי מתו).</p> <p>ד. במדבר י"ד, מד: ישראל ניסו לתקן את חטא המרגלים והעפילו להר למרות שנאמר להם לא לעשות כן. ארון ה' ומשה נשארו במחנה ובני ישראל נגפו במלחמה.</p>	<p>א. ציין שלושה תפקידים של ארון ה' ע"פ פסוק ל"ג ורש"י לפסוק זה.</p> <p>ב. באיזה הקשר מסופר בנביאים ראשונים שארון ברית ה' יצא עם ישראל למלחמה והיכן מסופר הדבר?</p> <p>ג.</p> <p>ד. מה הייתה ההתרחשות בספר במדבר אשר לגביה נזכר כי ארון ה' לא זז מהמחנה? ציין מקור מדויק.</p>	<p style="text-align: center;">6 י' ארון ה' (ל"ג– ל"ו)</p>